

Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25th January, 2024

ISSN: 2835-396X

Website: econferenceseries.com

MAHMUD TOIR- ISTIQLOL DAVRI SHE'RIYATINING YETAKCHI

VAKILLARIDAN BIRI

Ro'zmetova Moxfuza

Urganch Davlat Universiteti

1-kurs magistranti

Annotatsiya:

Ushbu maqolada istiqlol davri she'riyatida O'zbekiston xalq shoiri Mahmud Toir ijodi xususida so'z yuritilib, ijodkorning o'ziga xos uslubiy yo'nalishi, zamonaviy she'riyatda tutgan o'rni haqida ma'lumot beriladi.

Kalit so'zlar: ijodiy topilma, xalq iboralari, uslubiy yangilik, misra, aytishuv.

XX asr O'zbek xalqining boy madaniyati va badiiy tafakkuri tarixida alohida o'ziga xos bosqich sanaladi. Ushbu davrda o'zbek adabiyoti taraqqiyot yolida realistik tasvir tamoyili yetakchilik qiladi, ayniqsa, badiiy adabiyot ijtimoiy hayotga, insonlar dardiga yaqinlashdi, qalamga olingan mavzular mavjud umuminsoniy muammolar bilan bog'landi.

Bugungi istiqlol davri she'riyatida O'zbekiston xalq shoiri, o'ziga xos yo'nalishga ega shoir Mahmud Toir ijodining o'rni alohida ahamiyatga ega.

Shoirning bugungi kungacha nashr etilgan to'plamlaridagi she'rlari hamda dostonlari adabiyot ixlosmandlari tomonidan iliq kutib olinib, xalqimiz dilidan joy egallagan. Chunki shoir ijodida mustaqillik, erk nafasi ufurib turadi, inson qalbi va butun tabiat uyg'unlikda aks etadi.

Shoirning birinchi she'ri o'rta maktabning 7-sinfida o'qib yurgan paytida "Tannoz kelur" nomi bilan "Sur'at" gazetasida nashr etilgan. Shoir ijodida erk tuyg'usi sarbaland ekanligi ilk she'riy to'plamining aynan 1991-yil mustaqillik ostonasida chop etilgani misolida yaqqol namoyon bo'ladi. Ushbu she'riy to'plam "Ayt endi yuragim" deya nomlanib unda ko'ngilga yaqin, shoir xalqchilikka yo'g'irilgan bir qator ijod namunalari joy olgan. Keyinchalik shoirning "Biz nechun uchrashdik", "Muhabbat shevasi", "Oqib ketgan armonlar", "Haqni tanib" kabi bir qator to'plam va saylanmalari elimiz ma'naviy merosiga o'chmas xazina bo'lib qo'shildi. Shoirning "Yangi she'rlar" nomli she'riy to'plamidan joy olgan she'rlari, ayniqsa, odamni o'ziga maftun etmasdan, yuragida vatanga, ota-onaga, suyakli elga, zahmatkash xalqqa nisbatan muhabbat tuyg'ularining jo'sh urishiga sababchi

Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25th January, 2024

ISSN: 2835-396X

Website: econferenceseries.com

bo'ladi. Ushbu to'plamdan joy olgan "O'zbekiston" she'rida ham insoniy hislar tug'yoning erk so'zi ila yo'g'irilganini ko'ramiz.

Olamga oro berar ozod elning safosi,
Tonglaring tarovati, tinchligimiz qiyosi,
Sen umrimiz ziyosi, sen baxtimiz Xumosi,
Qadimdan so'z ochsalar, qarorim O'zbekiston,
Toppinganim tumorim, tupro'g'im O'zbekiston.

Ona yurtimiz O'zbekistonni el-yurtning baxt ramzi hisoblanmish Xumo qushiga qiyoslab, tinch, osuda otgan tongni ham ozod Vatan timsoli sifatida gavdalandiradi. Yana bir jabhada O'zbekistonni kunduzni yoritgan oftob-u, tunni munavvar etgan mohtobga qiyoslaydi.

Shoir haqiqatan ham Filologiya fanlari doktori, professor Qozoqboy Yo'ldoshev ta'kidlaganlaridek, "Yaratgan har bir insonga har xil iste'dod beradi. Mahmud Toirga shoirlikni berib, yana boshqa shoirlardan she'rlari hikmatlilikka yo'g'irilganligi bilan ajralib turuvchi iqtidor ato etgandir". Fikrimiz yaqqol dalilini shoirning o'ziga xos ikkilik shaklida yozilgan she'rlari misolida ko'rishimiz mumkin.

Dili bo'lak odamlarning eli bo'lak,
Kimga boylik, kimga obro', mansab kerak.

Shunday ko'rinishdagi ikkiliklarning dunyoga kelishi ham ijodkorning o'ziga xos yondashuv, o'ziga xos yo'nalishga ega ekanligidan dalolatdir. Chunki ko'pchilik zamonaviy ijodkorlar hikmatli so'zlarni kam misralar orqali ifodalashdan ko'ra an'anaviy tarzda to'rtliklar ko'rinishida ifodalashni afzal ko'rishadi.

O'zbek milliy dostonlari ruhida yozilgan aytishuv she'ri zamonaviy she'riyatimizda tub burilish yasadi desak mubolag'a bo'lmaydi.

Qiz: Belbog'likda bel bo'lsa,
Ahli mardga el bilsa,
Sadoqatda sultoni,
Yana daryo dil bo'lsa.

Yigit: Qadrim senga qalqondir,
Orim tog'dir, posbondir,
Sendek go'zal toabad,
Jonimdagi janondir.

Xalqchilik va mavzular rangbarangligi shoir ijodining o'ziga xos uslubidir. Bir she'rida vatan madhi kuylansa yana bir she'rida ota-ona mehri, boshqasida esa

Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25th January, 2024

ISSN: 2835-396X

Website: econferenceseries.com

chin insoniy tuyg'ular tarannum.etiladi. lekin barcha she'rlarining asosiy g'oyasi kelajagimiz egalari- yoshlarning yetuk inson bo'lib voyaga yetishiga xizmat qiladi.

Qad qalqisa yigitning tiklamoq imkonidir,

Or bilan yashaganning oriyat posbondir.

El o'g'loni azaldan jamiyatning jonidir,

Tonglarida tinchlikning sururi bor Vatan bu,

Mardlarida millatning g'ururi bor Vatan bu.

Shoir ijodidagi misralar shunchalik o'zgacha uslubiy yangilik va hissiy xalqchillik bilan dunyoga kelganki, boshqa ijodkorlarda uning nafasini uchratmaysiz. Uning nazmidagi ijodiy topilmalar istiqlol davri adabiyotida o'zining alohida ahamiyatiga ega.

Xullas, mustaqillik yillarida she'riyatimiz yangi pog'onaga ko'tarildi, unda yangicha dunyoqarashga ega ijod vakillari qalam tebrata boshladi. Ular orasida Mahmud Toir ham o'z yo'nalishi, o'z iste'dodi bilan she'riyat gulzorida o'z chorbog'ini yaratdi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Bahodir Karim. "Mahmud shoir so'zining jarangi" Sharq yulduzi.2017.
2. Bobobekova Gulnoza. Lirik kechinma va poetik obraz munosabati. Sharq yulduzi. 2014.
3. Abdulla Ulug'ov. "Mitti dostonlar davrimi" Sharq yulduzi. 2017.
4. Mahmud Toir. Saylanma. Toshkent. O'qituvchi.2002
5. Mahmud Toir. Yangi she'rlar.Toshkent. O'zbekiston.2018.

